

vliegende meeuwen ontdekken zulk een voedselzoekende troep al van een enorme afstand, sturen er op aan en strijken er bij.

In de kolonie zelf blijkt de sociale aard van de meeuwen ook voortdurend uit het gemak waarmee bepaalde stemmingen, weergegeven door bepaalde geluiden en bewegingen, zich van de ene vogel op de andere voortplanten; de ene vogel induceert de andere. In vele gevallen is het nut hiervan voor het kolonieleven niet goed te zien, bv. als ineens alle meeuwen opvliegen, omdat er één al klieuwroepend opvliegt. Dit gebeurt vooral in het voorjaar dikwijls; de hele kolonie gaat dan luid baltsend op en zweeft enige minuten lang boven het duin rond, voortdurend luid roepend, een van de meest imposante levensuitingen van deze heerlijke vogels. Het weerklinken van de au-roep, nu hier, dan daar, dan overal, kondigt het einde aan, en kort daarna „sneeuwt” het au-ende meeuwen.

Toen we de waarnemingen en proeven verrichtten, die hier beschreven zijn, voelden we dat we iets ontdekten. Maar bij elk nieuw feitje dat geboekt werd, kwamen nieuwe vragen om de hoek kijken. Vele seizoenen zullen de zilvermeeuwen ons nog bezighouden en dikwijls zullen wij de zilvermeeuwen nog lastig moeten vallen, voordat we een enigszins bevredigend inzicht in de structuur van deze vogelgemeenschap zullen hebben verkregen.

November 1935

N. TINBERGEN.





## HET STAATSBOSBEHEER NATUUR- VERNIELER?

In D. L. N. van 1 December 1935 kwam een artikel voor van den heer Schermer over de wijze van bebossing van het Staatsbosbeheer bij Schoorl. Deze zou aan het landschap ernstige en onnodige schade toebrengen.

Daar mijn indruk van het werk van Staatsbosbeheer een geheel andere is, ben ik ter plaatse eens gaan zien en geef hieronder de andere zijde van het vraagstuk.

In de eerste plaats wil ik hier voorop stellen, dat in ons dichtbevolkte land weinig plaats zal zijn voor nationale parken, zoals in Zwitserland, waar geen schot, zelfs geen jodel-kreet mag klinken, geen bivak opgeslagen, geen boom gekapt mag worden.

Geen volk ter wereld breidt zich zo sterk uit, heeft zo'n geringe woonruimte in verhouding tot het bevolkingsgetal met tegelijk een zo sterke „trek naar buiten”.

Zelfs onze Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten verpacht jacht (onder beperkende omstandigheden), kapt hout, gaat zelfs over tot terreinbehandeling als het uitdiepen van een duinplas, waar zand ingestoven was (Rockanje) en verricht meer handelingen, die ingrijpen in het landschap, die meestal wel bevorderlijk zijn voor flora en fauna en die in ieder geval het karakter van het landschap wijzigen of de natuurlijke progressie in de begroeiing tegenhouden. Ik laat in het midden in hoeverre in dit opzicht te ver gegaan wordt of niet, dit zou nu buiten mijn bestek gaan. Ik constateer het slechts.

Wat is nu de taak van het Staatsbosbeheer? In de eerste plaats bos aanbrengen, ook in de Staatsduinen om de grote voordelen, die het, ook voor ons natuurliefhebbers, meebrengt. Die voordelen zijn deels economisch, deels ideel.

De economische voordelen hier uiteen te zetten zou te veel plaatsruimte vergen, ik wijs slechts op: klimaatverbetering, houtproductie, werkverruiming.

Wie deze voordelen niet wenst, moet ageren tegen onze bevolkingsuitbreiding, die dit alles noodzakelijk maakt, ieder jaar moet voor pl.m. 100.000 mensen *meer* emplooi gevonden worden. Ik spreek hier nog niet eens over de crisis-werkloosheid, maar over een altijd terugkerend probleem, zolang onze bevolking zo sterk vermeerderd.

Maar met dit gegeven behoort de overheid vooruit te zien, graan en houtproductie binnenslands te stimuleren, handen aan werk en magen aan voedsel te helpen.

De ideële voordelen van een overheidsbosbeheer zijn niet gering. Door het vastleggen van de duinen van staat of provincie is vrije wandeling mogelijk geworden, de natuurliefde neemt toe, de algemene gezondheid van de mensen eveneens. Waar vroeger in 't duin konijnen alles kaal vraten en het streng verboden toegang was, ook voor ernstige natuurliefhebbers, klinkt nu de vrolijke roep van wandelaars en staan overal dennen en ander jong plantsoen, als een mooie belofte voor de toekomst.

En nu de resultaten in het gebied van de Staat bij Schoorl.

Zeker, een pas gespit en met dennen beplant duin, zoals de heer Schermer op een foto laat

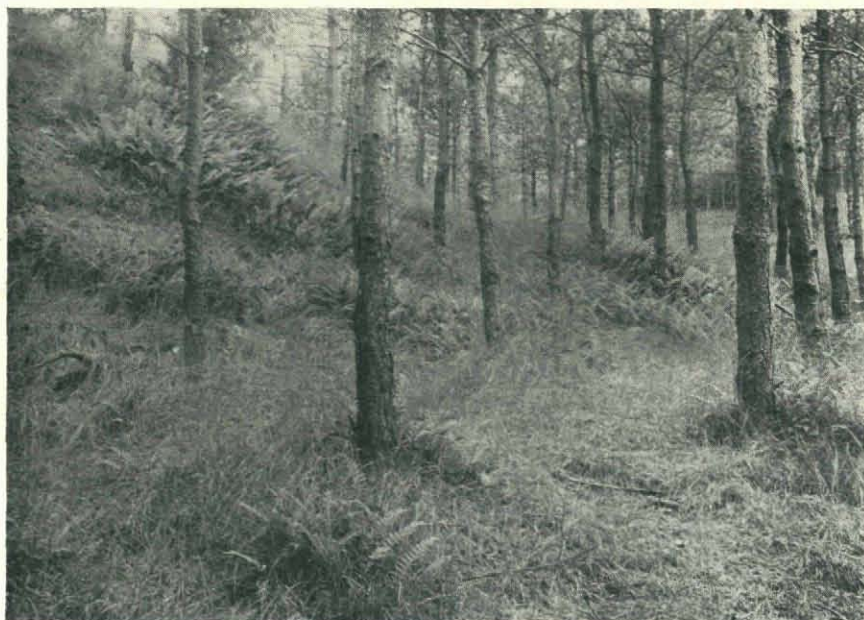


Foto C. Sipkes.

Fig. 1. Varenweelde in de Staatsduinen op Texel.

zien, is geen voorbeeld van landschapsschoon. Een huis in aanbouw met een steiger er omheen is ook geen voorbeeld van goede architectuur. Maar men ga nu eens zien naar de oudere bossen en men vergelijk deze eens met veel oudere particuliere bossen in de duinstreek waar het woord verwaarlozing (door de economische crisis, dus buiten schuld van de eigenaren), niet te sterk voor is.

Het bos is tijdig gedund, er is loofhout doorgeplant en gezaaid om een gezonde humus-toestand te krijgen en daar het schadelijk gedierte in aantal beperkt is, ook door het sparen van nuttige kleine roofdieren als hermelijnen, wezels e.d. ontwikkelt zich bij Schoorl een vegetatie van de dennen-orchis (*Goodyera repens*) zoals deze verder nergens in ons land te vinden is. Geen honderden, maar duizenden planten bloeien er in Juli met witte, spiraalvormig gedraaide bloemaren en niet alleen in de oudere Staringbosjes maar ook in sommige jongere aanplantingen vinden we de kiemplanten!

De grond is aldaar kalkarm, waar men in de kalkrijke duinen de konijnen uitroeide, krijgt men een veel rijkere flora, dan zaait zich, zoals bij Rockanje op terrein van Natuurmonumenten,

zelfs de zeldzame Bokkenorchis uit, dan ontwikkelt zich, zoals bij Wijk aan Zee in het Provinciale duin, op een noordhelling een duizend *Anacamptis*.

Bovendien zijn door het Staatsbosbeheer 200 ha uitgespaard als Natuurmonument, waar niets aan gebeurt, geen bebossing, geen vastleggen met helm.

Het was van één dezer terreinen waar de heer Schermer ook een foto van liet zien, waarvan het niet in het minst de bedoeling is te gaan bebossen, waar zich prachtige stuifkuilen ontwikkelen met plassen water, waar de opeenvolgende vestiging van verschillende plantensoorten prachtig aan te bestuderen zal zijn. Nergens in ons land, behalve in de Staatsduinen op Schouwen, zag ik zulke prachtige stuifduinen en deze bestaan er, dank zij de ruime opvattingen die bij het Staatsbosbeheer gehuldigd worden, waar men inziet, dat ons volk van hout niet alleen



Foto C. Sipkes.

Fig. 2. De Dennenorchis in de Staatsduinen bij Schoorl.

kan leven, dat natuur- en landschapsschoon ook zonder bos bestaanbaar is, dat ook een oppervlakte onbebost duin moet blijven bestaan. Van de in totaal plm. 1800 ha grote duinen, zal naar ik vernam ongeveer 700 ha niet worden bebost.

Wie als natuurliefhebber in de Staatsduinen komt, vindt er een aantal boswachters, welke, evenals de collega's bij Natuurmonumenten, de wilde planten kennen, oog hebben voor behoud van flora en fauna. Nestkastjes worden overal opgehangen, meer dan in particuliere bossen.

Had de heer Schermer eerst zijn licht eens opgestoken, had deze eens studie gemaakt van de uitbreiding van de dennenorchis, had hij eens in Drente gezien hoe *Linnaea borealis* zich daar uitbreidt in een gebied, waar dennenorchis groeit en de kansen bestudeerd, dat deze zeldzame plant zich nog eens in de Schoorlse bossen zou vestigen, zijn artikel zou er anders uitgezien hebben.

Critiek op natuurvernieling, het is ons recht en onze plicht! Maar ze moet redelijk zijn. Waar de heer Schermer spreekt over de enige toegangsweg in de noordelijke helft van dit complex duinen, die een breedte heeft van zes meter, noemt hij dit „een brede heirweg”.

We mogen onze economische omstandigheden en de behoefte aan wandelterrein niet uit het oog verliezen en wie zoo handelt kan bij de overheid meestal op een open oor rekenen. En is dit bij

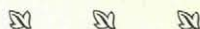
uitzondering eens niet het geval, dan hebben we als staatsburger in ons land nog grote rechten. Niet alleen in Schoorl streeft het Staatsbosbeheer naar een wijze van terreinbehandeling, waardoor herstel van flora en fauna mogelijk wordt.

De moderne bosbouw schenkt in de laatste tijd grote aandacht aan de plantensociologie, aan de natuurlijke verandering van de begroeiing in een terrein. In ons klimaat beweegt zich die verandering in de richting van een bos. Men bestudeert nu, hoe deze verandering versneld en door de mens begunstigd kan worden.

De eenvormige dennenbossen, welke de grond verzuren, zullen op grond van deze wetenschap vermengd worden met loofhout.

Waar de bosbouw met deze nieuwe wetenschap op goede voet staat, is er voor ons natuurliefhebbers geen reden zo scherp daar tegenover te staan als de heer Schermer doet. En het Staatsbosbeheer bij Schoorl verdiende deze critiek pas in de laatste plaats. Ik raad de heer Schermer aan eens kennis te maken met de bedrivers van de door hem gesignaleerde „natuurvernieling” en met hun inzichten en bedoelingen en hij zal op de duur een ander standpunt innemen.

C. SIPKES.



**Volksnamen van planten.** In Vlaanderen behoren onder 't volk tal van Varensoorten tot de Flora diabolica. Zie daaromtrent *Is. Teirlinck, Flora diabolica*, blz. 40—41 en 85. *L. L. de Bo, West-Vlaamsch Idioticon*, dl. I, blz. 281 noemt de *Polypodium vulgare* (= Eikvaren) duivelspluim, duivelsplume. Ook bij *Dodonaeus* (Ed. 1644), blz. 756b, wordt deze plant met den duivel in verband gebracht.

Dat ook in Noord-Nederland verschillende Varenen tot de Flora diabolica gerekend moeten worden, blijkt duidelijk uit 't feit, dat in de veenstreek ten Oosten van de Vecht in Utrecht b.v. in de omgeving van de Loenerveense en Loosdrechtse plassen o.a. de *Polypodium vulgare* en de *Polystichum Filix mas* door de arbeiders *duivelsveren* genoemd worden. Deze naam komt in 't Woordenboek der Nederl. Volksnamen van Planten (bewerkt door H. Heukels) niet voor.

Wie van de lezers van „De Levende Natuur” kent andere streken van ons land, waar deze naam voor een of meer Varensoorten gebruikt wordt? Voor mededelingen daaromtrent zal ondergetekende zeer dankbaar zijn.

Groningen, Nassauplein 1a.

CHR. STAPELKAMP.

Nogmaals **Roodborsttapuit.** 26 Jan. zagen we in Hoek van Holland een ♂ en een ♀ bij elkaar. 5 Febr. bij Overschie een ♀. Bij het nakijken van onze aantekeningen van vorige jaren, viel het ons op, dat we de roodborsttapuiten 's winters dikwijls in paartjes waargenomen hebben.

**Blauwe Reiger.** De twee reigers, die we reeds 12 Jan. in de kolonie van de R'damsche Diergaarde zagen, bleken bij nadere beschouwing toch oude vogels te zijn. 26 Jan. waren er 's morgens vroeg 11 reigers. Na dien datum nam hun aantal steeds toe.

**Kievit.** In Jan. en Febr. zagen we in de weilanden in de buurt van R'dam af en toe nog kieviten, meestal 2 tot 5 ex. te gelijk. 22 Jan. ongeveer 12 uur zagen we echter een troep van ± 40 kieviten, die tamelijk hoog in N. O. richting overvlogen.

A. VAN DEN OORD.  
S. DE WAARD.

**Wintervogels.** Op 25 Januari j.l. waren we op het Oostzanergat bij Amsterdam. Tusschen de verdorde zulte scharrelde een *Zwart Roodstaartje* ♀ rond. Het beestje ging telkens op een stengel zitten en trilde daarbij op echte Roodstaartenmanier met zijn staart.

9 Februari j.l. vonden we aan het strand een *Ijsduiker* (natuurlijk was de kop gesneld). 't Beest was verder nog intact.

15 Februari j.l. hielden we een excursie langs Spaarndam naar Buitenhuisen. In het Spaarne zat een 5-tal *kuijeendjes*, 3 ♀ 2 ♂ en een groot aantal *nonnetjes* (een 8-tal ongeveer).

Bij Buitenhuisen werden we verrast door een troep van 5 Wilde Zwanen die statig achter elkaar naar het Zuiden koersten. Het was een prachtig gezicht, die groote witte vogels afstekend tegen de donkere lucht. De soort konden we niet vaststellen, daarvoor vlogen ze te hoog.

Haarlem, 17 Februari.

W. J. AKKERMAN,  
TH. BELTERMAN.